

Zurface A/S
Prøvestenen, B-vej 4
2300 København S

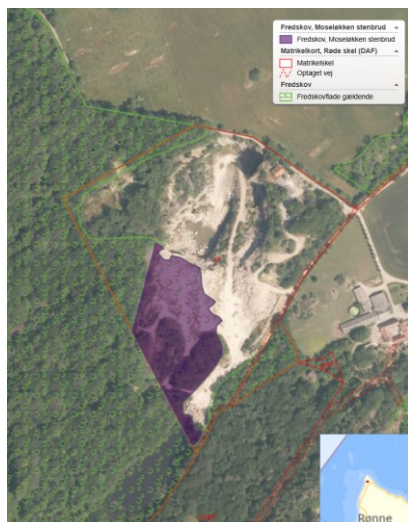
Sendt til CVR nr. 34903093

FREDSKOV
J.nr. 2024 - 64514
Ref. linga
Den 28. april 2025

Dispensation efter skovloven til stenbrydning på matr. nr. 1x Hammersholm, Allinge-Sandvig i Bornholms Regionskommune

Afgørelse

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø giver hermed dispensation efter skovloven til råstofindvinding på en del af matr. nr. 1x Hammersholm, Allinge-Sandvig, som ligger i Bornholms Regionskommune. Der berøres 1,3 ha. Se nedenstående kort 1.

Kort 1: Dispensationen gælder det lilla skraverede areal. Fredskovspligt ses med grøn signatur og matrikelskel er røde.

Vilkår

1. Projektet skal gennemføres som ansøgt den 30. august 2024 og som ansøgt i revideret ansøgning den 6. februar 2025, og efterfølgende supplerende oplysninger.
2. Dispensationen er midlertidig og gælder i en 10-årig periode frem til 28. april 2035. Retablering af arealet skal være afsluttet senest 1 år herefter og i overensstemmelse med gældende grave- og efterbehandlingsplan, jf. Bornholms Regionskommunes endelige gravetilladelse af 28. april 2035.
3. Der tillades kun brydning af råstoffer inden for det med gult markerede areal på kort 3, mens resten af det fredskovspligtige ansøgte område skal bevare sin nuværende bevoksning og kun må anvendes til kørsel på eksisterende veje.
4. Hvis brydningsområdet ønskes udvidet, skal der søges dispensation fra skovloven til udvidelsen.

Der stilles ikke vilkår om erstatningsskov, fordi det påvirkede areal er under mindstekravet for vilkår om erstatningsskov. Se redegørelsen for uddybning.

Afgørelsen er truffet i medfør af § 38, jf. § 11, stk. 1, og § 39 i skovloven (lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023) og § 2 i bekendtgørelse om erstatningsskov og særlige regler vedrørende kystbeskyttelse på fredskovspligtige arealer mv. (nr. 60 af 21. januar 2019).

Denne afgørelse vedrører kun forholdet til skovloven. Du skal derfor være opmærksom på, om der er planlægningsbestemmelser, fredninger, servitutter eller tilladelser/dispensationer efter anden lovgivning, som kan være nødvendige for gennemførelse af det ansøgte. Du skal selv ansøge direkte hos de pågældende myndigheder, også selvom de evt. har modtaget denne afgørelse i kopi.

Afgørelsen har ikke retsvirkning, før klagefristen på 4 uger er udløbet. Hvis afgørelsen påklages, har det opsættende virkning. Det betyder, at afgørelsen i så fald ikke har retsvirkning, før klagemyndigheden eventuelt stadfæster afgørelsen.

Fortidsminder

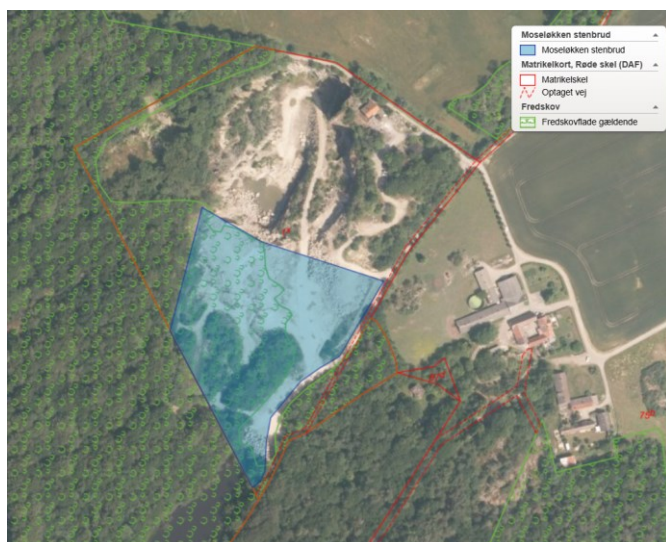
Hvis det under arbejdet konstateres, at der er jordfaste fortidsminder, skal arbejdet straks standses, og fundet skal anmeldes til det lokale arkæologiske museum.

Dette fremgår af museumslovens § 27. Der henvises yderligere til § 25 i samme lov, der fastslår, at den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres, før igangsætning af arbejdet kan anmode vedkommende kulturhistoriske museum om at tage stilling til, om arbejdet indebærer risiko for ødelæggelse af væsentlige fortidsminder.

Redegørelse for sagen

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø modtog den 30. august 2024 en ansøgning fra Naturstyrelsen Bornholm vedrørende stenbrydning på matr. nr. 1x Hammersholm, Allinge-Sandvig. Matriklen er ejet af Naturstyrelsen og der 2,4 ha fredskovspligtigt areal på matriklen. Der søges om fornyelse af en tidligere afgørelse, da der fortsat sker stenbrydning i Moseløkken stenbrud. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har herefter været i dialog med Bornholms Regionskommune vedrørende tilladelse til råstofindvinding og modtog den 6. februar 2025 en revideret ansøgning. Den 25. februar 2025 modtog styrelsen en præcisering fra lodsejer om, hvilke aktiviteter der må foregå hvor på matriklen.

Moseløkken stenbrud har eksisteret siden 1870'erne og indvindingen er godkendt i 1975 af det daværende amt. Indvindingen har ikke en slutdato. Stenbrydningen foretages af firmaet Zurface A/S og der foreligger en tilladelse til stenbrydning fra 2013 udstedt af daværende skovlovsmyndighed Naturstyrelsen (NST-321-04301). Denne tilladelse var tidsbegrænset til 10 år og i sommeren 2023 ansøgte Zurface A/S Bornholms Regionskommune om en tilladelse til at bryde i 10 år mere. Der søges om at indvinde sten i det blå markerede område vist på kort 2, som er 2,1 ha. Heraf er 1,3 ha fredskovspligtigt (se kort 1). Hele matriklen er udlagt som råstofindvindingsområde 2.2 "Moseløkken" i gældende råstofplan for Bornholm.

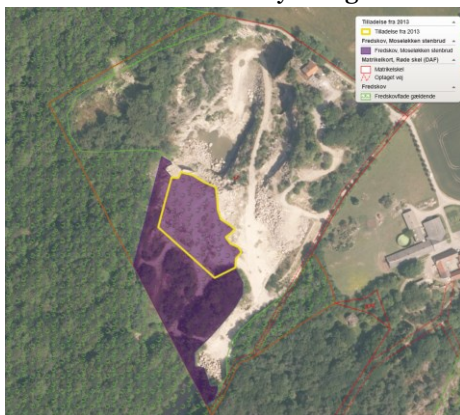

Kort 2: Øverst ses det ansøgte område med blå, matrikelskel er røde og fredskovspligt ses med grøn signatur. Ortofoto fra 2024. Nederst ses et skråfoto fra 2023, hvor brydningen ses i gang.

I dispensationen fra 2013, er der dispenseret til at indvinde råstoffer på 0,5 ha fredskovspligtigt areal (se kort 3). Lodsejer, Naturstyrelsen, har oplyst, at der er indgået aftale med indvinder om, at der fortsat kun må brydes inden for det tidligere meddelte areal (gul streg på kort 3), mens lodsejer tillader, at resten af ansøgningsområdet må anvendes til køreveje, oplag og aflæsning. Dette skyldes, at området er udlagt til urørt skov og lodsejer ønsker at beholde bevoksningen på arealet. Lodsejer tillader altså ikke at der ryddes mere bevoksning og tillader kun, at der brydes i dybden på det areal markeret med gul streg på kort 3. Grundet disse forhold og fordi arealet kun er 0,5 ha, bemærker Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, at projektet ikke udløser krav om erstatningsskov.

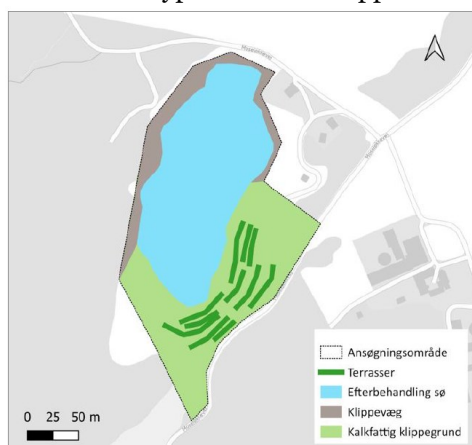
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø bemærker desuden, at der er arealer inden for det ansøgte areal, som ikke er fredskovspligtige, som allerede i dag anvendes til aflæsning, oplag og andre aktiviteter forbundet med

stenbrydningen. Styrelsen finder derfor, at det ansøgte fredskovspligtige areal uden for brydningsarealet kun må anvendes til kørsel på eksisterende veje i forbindelse med stenbrydningen.

Kort 3: Lilla viser den fredskovspligtige del af ansøgningsområdet. Den gule linje viser, hvad der blev givet dispensation til i 2013, hvilket også er det areal, hvor der fortsat tillades at bryde.

Ifølge områdets efterbehandlingsplan skal området fremstå som natur- og rekreativt område efter endt råstofindvinding. De landskabeligt og geologisk værdifulde klippevægge vil så vidt muligt blive bevaret synlige og der vil blive en sø i en stor del af bruddet (se kort 4 for skitse). Der vil ikke blive påkørt jord eller muld, og der vil derfor ske en naturlig indvandring af plante- og dyreliv, hvor habitatnaturtypen indlandsskitse vil have potentiale til at udvikles.

Kort 4: Skitse for efterbehandling af området efter endt råstofindvinding.

Denne afgørelse har været sendt i høring hos lodsejer (Naturstyrelsen) og Bornholms Regionskommune i perioden 11. marts til 25. marts 2025. Bornholms Regionskommune har fremhævet et par fejl i formaliteter, som efterfølgende er rettet. Naturstyrelsen har ikke kommenteret på høringen.

Bornholms Regionskommune har d. 19. marts 2025 sendt udkast til råstofftilladelse samt bilag i høring indtil d. 16. april 2025. Her fremgår det også, at Bornholms Regionskommune d. 19. marts 2025 har truffet afgørelse om, at projektet ikke er omfattet af krav om miljøvurdering.

Den endelige tilladelse til at indvinde råstoffer er givet d. 28. april 2025.

Bilag IV-arter

Bilag IV-arter¹ er strengt beskyttede dyre- og plantearter. Det følger af § 10, stk. 1 i habitatbekendtgørelsen², at der inden vedtagelse af projekter/planer (efter §§ 7 og 8), skal foretages en vurdering af, om det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a), eller ødelægge de plantearter, som er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra b), i alle livsstadier. Vurderingen skal fremgå af afgørelsen, jf. habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 2.

Der er tale om stenbrydning på et fredskovspligtigt areal som er delvist uden skovbevoksning og som er påvirket af meget forstyrrelse i forbindelse med den eksisterende brydning.

Ifølge Arter.dk er der ikke registreret arter, der fremgår af EU-habitatdirektivets bilag IV, på projektarealet. Dog har ansøger fået arealet undersøgt i forhold til markfirben og det konstateres, at der er et egnet rasteområde for markfirben inden for ansøgningsområdet og egnede yngle- og rasteområder lige uden for ansøgningsområdet.

Projektet vurderes desuden at være beliggende inden for det naturlige udbredelsesområde for følgende arter: spidssnudet frø, springfrø, grønbroget tudse, stor vandsalamander, løvfrø og flere arter af flagermus.

Det er Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vurdering, at projektet ikke beskadiger yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter og at den økologiske funktionalitet opretholdes på mindst samme niveau som hidtil. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø lægger vægt på, at det drejer sig om et aktivt stenbrydningsareal, som ikke er bevokset, hvor der er meget forstyrrelse grundet stenbrydningen, og at den udarbejdede ekspertrapport redegør tilstrækkeligt for påvirkningen af bestanden markfirben. Det er derfor Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vurdering, at det ansøgte ikke vil kunne medføre beskadigelse/ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Uddybende vurdering

Spidssnudet frø, springfrø, grønbroget tudse, stor vandsalamander, løvfrø er alle tilknyttet vådområder, såsom moseområder og mindre og større vandhuler. Der er flere registreringer af arterne i området. Styrelsen vurderer, at stenbrydningen ikke påvirker vådområder eller søer, som er egnede yngleområder for arterne.

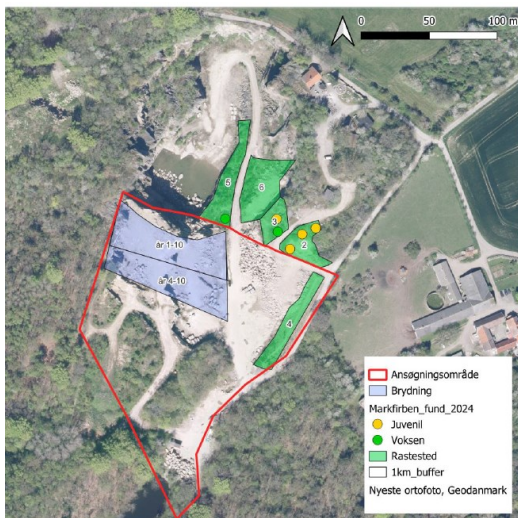
Flagermus raster forskellige steder i den aktive sommerperiode og i dvaleperioden om vinteren. Flagermusenes vinterkvarter kan være i hule træer, bygninger,

¹ Bilag IV-arter er dyre- og plantearter opført på bilag IV til Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (habitatdirektivet).

² Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

kalkgruber, kældre, kasematter, bunkere o. lign., hvor der primært er frostfrit. Flagermus er sårbare over for tab af yngle- og rasteområder ved fældning af træer med hulheder mm, nedlæggelse af ledelinjer og varig støj/forstyrrelser/lyskilder. Da er registreret flere arter af flagermus i området. Da der i dette projekt ikke fældes træer eller påvirkes lignende strukturer som flagermus er afhængige af, er det styrelsens vurdering, at det ansøgte ikke beskadiger yngle- eller rasteområde for arten

Markfirben yngler typisk på åbne og solrige områder som vej- og jernbaneskråninger, sten- og jorddiger, grusgrave, klitter, heder, overdrev, strandenge, kystskrænter og sandede bakkeområder. Artens rasteområde om vinteren er primært veldrænede og solvendte skrånninger. Lodsejer har fået udarbejdet en ekspertrapport vedrørende forekomsten af markfirben i området (se kort 6). Af rapporten fremgår det, at der ikke vurderes at være egnede yngleområder i ansøgningsområdet, men at der dog er et egnet rasteområde i den østlige del. Her blev der dog ikke fundet nogle individer. Rasteområdet (nr. 4 på kort 6) påvirkes ikke, da det ligger uden for brydningsområdet (se kort 3). Der ligger yngleområder tæt ved brydningsområdet, men da selve brydningsområdet ikke er af interesse for markfirbenene og at de vil bevæge sig uden om, vurderes det, at risikoen for forsætligt drab på individer i forbindelse med brydningen er lille. Det konkluderes derfor, at den økologiske funktionalitet for markfirben ikke forringes, så længe der brydes som ansøgt. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø er enig i eksperternes vurdering.

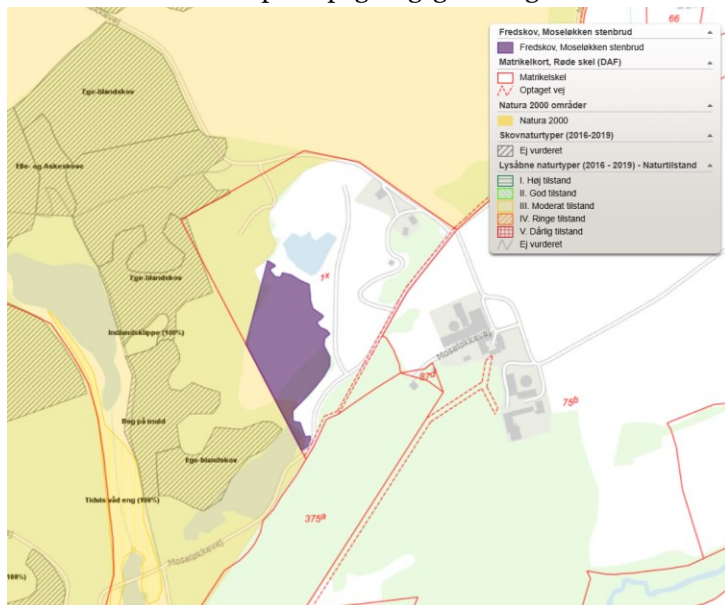
Kort 6: Kort fra rapporten "Bilag IV vurdering – Markfirben i Moseløkken Stenbrud på Bornholm" udarbejdet af Amphi Consult januar 2025. Arealet er undersøgt i maj-juni 2024.

Natura 2000-område

Området er ikke udpeget til et Natura 2000-område, jf. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet. Nærmeste internationale beskyttelsesområde er Natura 2000-område nr. 184, "Hammeren og Slotslyngen", der ligger lige vest for denne afgørelses areal (gul farve på kort 4).

Området er omfattet af habitatområde nr. 160 og er udpeget for de store kystklipper fra Hammerknuden og ned til Slotslyngen, og større

sammenhængende skovområder, med indblanding af lysåbne naturtyper. Ege-skovtyper dominerer i skovene, mens tør hede og overdrevene er hyppigst forekommende lysåbne naturtyper. Derudover rummer området over 5 % af det samlede areal af både kystklipper, indlandsklippe og enekrat i den biogeografiske region. Lige vest for råstofindvindingsområdet er der udpeget skovhabitatnaturtypen Ege-blandskov og Bøg på muld (se kort 4). Der er desuden stor vandsalamander på udpegningsgrundlaget.

Kort 4: Stenbrydning i fredskov ses med blå skraveret. Udpegede habitatnaturtyper ses med grå skraveret. Matrikelskel er røde.

Der sker ikke stenbrydning inden for Natura 2000-området og styrelsen vurderer desuden, at aktiviteterne i forbindelse med stenbrydning ikke vil påvirke de nærliggende udpegede habitatnaturtyper. Påvirkningen på stor vandsalamander er vurderet i ovenstående afsnit om bilag IV-arter. Styrelsen henviser også til nedenstående afsnit om artsfredningsbekendtgørelsen.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø vurderer derfor ikke, at dispensation fra fredskovspligten indebærer en forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller at det medfører betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.

Artsfredningsbekendtgørelsen m.m.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø gør opmærksom på, at der er flere regler vedrørende fredede arter, der gælder for alle, herunder for dig. Reglerne fremgår bl.a. af jagt- og vildtforvaltningsloven, naturbeskyttelsesloven og artsfredningsbekendtgørelsen. Der følger en række forbud af reglerne, herunder at fredede dyr ikke må indsamles eller slås ihjel. Ligeledes må deres levesteder ikke ødelægges eller beskadiges og fredede planter må ikke beskadiges eller fjernes fra deres voksested. Det fremgår også, at blandt andet hule træer og træer med spættehuller er beskyttede, og der er fastsat regler for, hvornår disse og visse andre redetræer må fældes. Uanset om fældningen skal ske inden for den tilladte periode, skal det undersøges, om det enkelte træ udgør et yngle- eller rasteområde

for bilag IV arter og/eller om det enkelte træ f.eks. indeholder fuglereder. Hvis der er forekomst af fredede arter, f.eks. fugle eller flagermus i træer, som ønskes fældet, eller i bygninger, som ønskes nedrevet, eller hvis der er andre fredede arter, som berøres af projektet, skal der søges dispensation forud for fældning eller nedrivning.

Ansøgningsskema kan findes på Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø hjemmeside: <https://mst.dk/erhverv/rig-natur/artsforvaltning/beskyttede-arter>.

Begrundelse for afgørelsen

Efter skovlovens § 11, stk. 1, må der på fredskovspligtige arealer ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, som ikke er nødvendige for skovdriften, eller anbringes affald. Efter § 38 kan der gives dispensation hertil, når særlige grunde taler for det.

Praksis for dispensation er meget restriktiv. I praksis gives kun dispensation, hvis der ikke kan findes en placering uden for fredskov, og hvis hensynet til overordnede samfundsmæssige formål vejer tungere end hensynet til at bevare arealet som fredskov.

I et område, der i den regionale råstofplan er udpeget som graveområde, forudsættes det som udgangspunkt, at den samfundsmæssige afvejning af hensynet til at kunne udnytte eksisterende råstofforekomster over for hensynet til at bevare fredskoven er sket i forbindelse med fastlæggelsen af graveområderne.

Det ansøgte areal er en del af det regionale råstofområde Moseløkken, som er udpeget i Råstofplan 2016 for Bornholms Regionskommune. Det ansøgte areal rummer både et aktivt brydningsareal og tilstødende arealer til kørsel i forbindelse med brydningen grundet områdets særlige karakter som urørt skov. Det ansøgte areal, hvor der må foretages brydning er det samme, som der i 2013 blev givet dispensation til efter skovloven.

For at sikre bevoksningen inden for ansøgningsområdet og mindske påvirkningen på det fredskovspligtige areal, finder Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, at det ansøgte areal uden for brydningsarealet, kun må anvendes til køreveje på de eksisterende veje.

Styrelsen bemærker desuden, at arealet vil fremstå som natur efter endt brydning og at dette stemmer overens med skovlovens §§ 8-10.

På den baggrund giver Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø dispensation til det ansøgte på de ovennævnte vilkår.

Klagevejledning mv. jf. § 60 og §§ 62 – 64 i skovloven

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Klagefristen er 4 uger fra, at afgørelsen er givet af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø.

Følgende er klageberettigede:

- Adressaten for afgørelsen.

- Enhver, som i øvrigt har en individuel væsentlig interesse i sagen.
- En berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker.
- Landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø.
- Landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.
- Lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

En klage skal sendes via Klageportalen, som du kan tilgå via forsiden af Nævnenes Hus: <https://naevneneshus.dk/>. Man logger på med MitID, hvorefter man anvender selvbetjeningsløsningen. Klagen vil indledende blive behandlet af Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø på Klageportalen. Ved indgivelse af klage, skal der betales et gebyr på 900 kr. for borgere og 1.800 kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser klager, der kommer uden om Klageportalen, hvis der forinden ikke er ansøgt om og bevillet "fritagelse for brug af Klageportalen". Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø. Styrelsen videresender herefter anmodning til nævnet, som herefter træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Hvis du vil indbringe afgørelsen for domstolene, skal sagen anlægges inden 6 måneder fra meddelelsen af afgørelsen.

Du er velkommen til at ringe til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, hvis du har spørgsmål til afgørelsen.

Med venlig hilsen

Line Gammelby
linga@sgav.dk

Øvrige henvendelser vedr. fredskov:
fredskov@sgav.dk
+45 21 76 54 60 (hverdage kl. 9-15)

Kopi til:

- Naturstyrelsen Bornholm: CVR 33157274 og nacoh@nst.dk
- Bornholms Museum: CVR 38270311
- Bornholms Regionskommune: CVR 26696348 og rikke.joergensen@brk.dk
- Danmarks Naturfredningsforening: CVR 60804214
- Danmarks Naturfredningsforening Bornholm: bornholm@dn.dk
- Dansk Botanisk Forening: CVR 20538228

- Dansk Ornitologisk Forening, lokalt: bornholm@dof.dk
- Dansk Ornitologisk Forening, centralt: CVR 54752415
- Friluftsrådet: CVR 56230718
- Lepidopterologisk Forening: CVR 35261141

Miljøstyrelsen er bemyndiget til at træffe afgørelse i henhold til skovloven på Miljøministeriets vegne, jf. § 27 i bekendtgørelse om delegation af opgaver og beføjelser til Miljøstyrelsen (nr. 1514 af 25. juni 2021). Det følger af Kgl. Resolution af 29. august 2024, at der fra Miljøministeriet overføres sager vedrørende skove til Ministerium for Grøn Trepert. Under ministeriet er Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø.